

FOTO: JENNY NOHRETUN

ANSVARIG ARBETSGRUPP FÖR SAMMANSTÄLLNINGEN: SOFIE NORRBY (REGION SKÅNE), ANNA GILIUS (LÄNSSTYRELSEN KRONOBERG), JONAS OLSSON (REGION HALLAND) OCH LISA DIEHL (NATURVÅRDSVERKET). SAMMANSTÄLLT AV LISA HEDBORG (PRAKTIKANT NATURVÅRDSVERKET HT25).

Vandringsleder – effekter på folkhälsa och samhällsnytta

En kunskapssammanställning av vandringsleders positiva effekter för samhälle, individ och miljö.

NATIONELLT RAMVERK FÖR VANDRINGS LEDER

Innehåll

8 dimensioner av vandringsleder

Vandringsleders ekonomiska betydelse

Vandringsleders effekter på folkhälsa

Vandringsleders effekter på miljön

Vandringsleders effekter på lokalsamhället

Vandringsleders sociala effekter

Vandringsleders betydelse för konflikthantering

Vandringsleders kulturhistoriska värde

Vandringsleders betydelse för existentiell hälsa

FOTO: ERIK KILSTRÖM

Vandringsleders ekonomiska betydelse

- Turister gynnar lokal ekonomi genom konsumtion av mat, service, transport och boende[1]
- Varje euro som investeras offentligt i finska nationalparker och vandringsområden ger ungefär tio gånger tillbaka i ekonomisk nytta[2]
- Den ekonomiska avkastningen av vandringsleder överstiger ofta de initiala kostnaderna för markförvärv, anläggning och underhåll[3]

NATIONELLT RAMVERK FÖR VANDRINGSLEDER

1. Richman & Loza 2011; Högberg, Fredman & Limaie, 2023
2. Metsähallitus, 2018
3. Richman & Loza, 2011

FOTO: LINDA ÅKERBERG

Vandringsleders effekter på folkhälsa

- Vistelse i naturen har positiva effekter på stressreduktion[1]
- 15-20 minuter har mätbara effekter på blodtryck[2]
- 87 % av tillfrågade besökare av finska nationalparker svarade att naturvistelsen har en betydande eller mycket betydande inverkan på deras hälsa och livskvalitet[2]

NATIONELLT RAMVERK FÖR VANDRINGSLEDER

1. Lee et al., 2014; Lanki et al., 2017; Tyrväinen et al., 2014), blodtryck (Metsähallitus, 2018) och psykiskt välbefinnande (Oh et al., 2019; Kling, 2021)
2. Metsähallitus, 2018

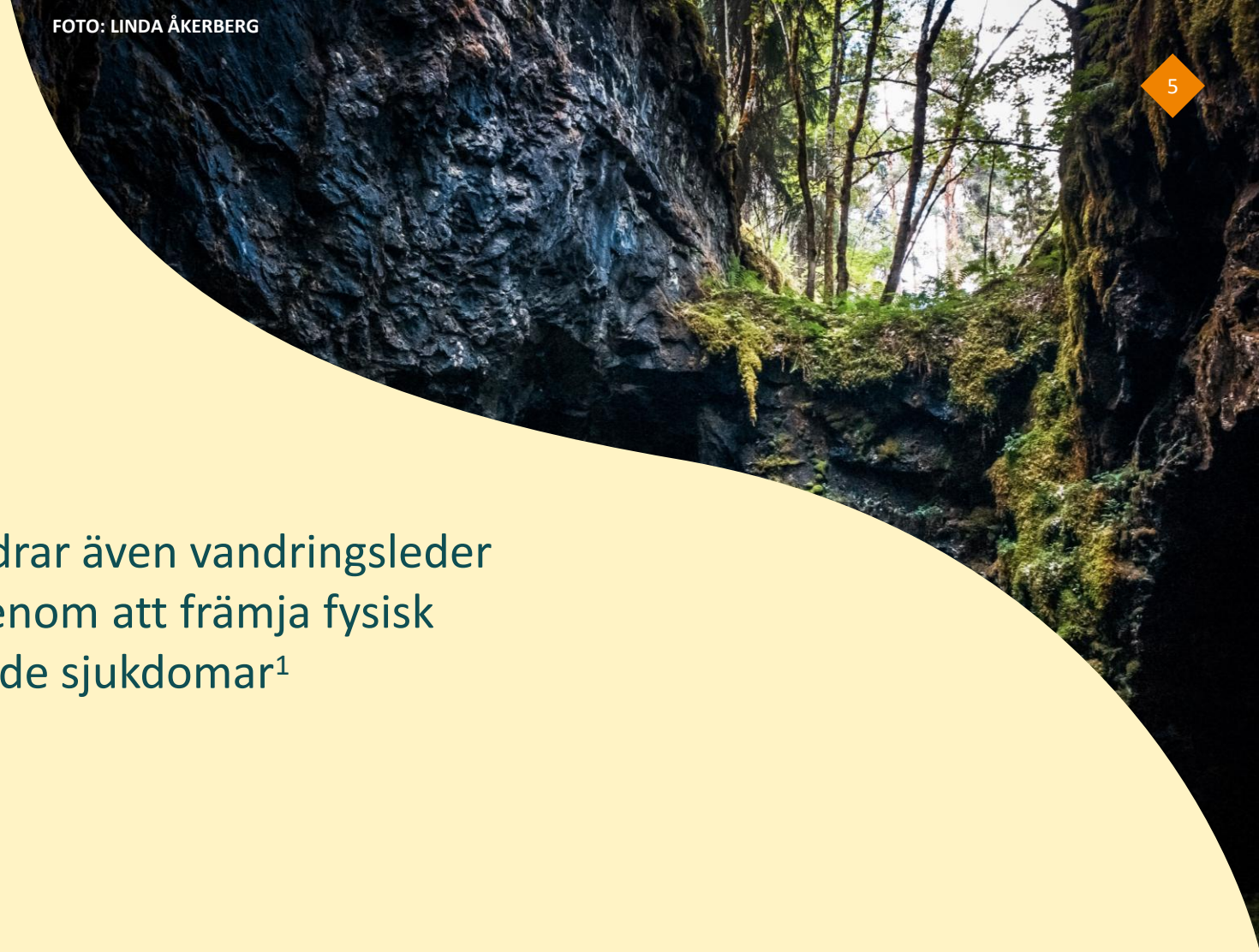

FOTO: LINDA ÅKERBERG

Vandringsleders effekter på folkhälsa

- Genom ökad tillgänglighet till natur bidrar även vandringsleder indirekt till minskade vårdkostnader genom att främja fysisk aktivitet och förebygga livsstilsrelaterade sjukdomar[1]

1. Högberg, Fredman & Limaie, 2023; Richman & Loza, 2011.

NATIONELLT RAMVERK FÖR VANDRINGSLEDER

FOTO: TOMMIE S OHLSSON

Vandringsleders effekter på miljön

- Vandringsleder spelar en viktig roll för att skydda känsliga naturmiljöer[1]
- Genom att styra besökare längs markerade stigar minskar risken för upptrampning av känsliga områden, vilket bidrar till att bevara vegetation, markstruktur och biologisk mångfald[2]

NATIONELLT RAMVERK FÖR VANDRINGS LEDER

1. Kling, 2021; Kling, Wall-Reinius & Fredman, 2017. Metsähallitus, 2018
2. Kling, 2021; Kling, Wall-Reinius & Fredman, 2017

FOTO: TOMMIE S OHLSSON

Vandringsleders effekter på miljön

- 98 % av respondenter anser att vandringsleder är ett effektivt sätt att minska människans negativa påverkan på naturen[1]
- Lederna behöver vara välplanerade för att fungera som effektivt miljöskydd[2]
- Utformningen av leder måste anpassas efter miljöförhållanden[2]

1. Kling, Wall-Reinius & Fredman, 2017.
2. Mason et al., 2015.

NATIONELLT RAMVERK FÖR VANDRINGS LEDER

Vandringsleders effekter på lokalsamhället

- Vandringsleder skapar betydande mervärden för lokalbefolkningen genom att öka tillgängligheten till natur och rekreation[1]

- Vandringsleder bidra till potentiella höjningar av fastighetsvärden i närområdet[2]

1. Kling, 2019; Richman & Loza, 2011), Mason et al., 2015.
2. Richman & Loza, 2011; Högberg, Fredman & Limaie, 2023

NATIONELLT RAMVERK FÖR VANDRINGSLEDER

Vandringsleders effekter på lokalsamhället

- Vandringsleder generera lokala arbetstillfällen inom besöksnäringen och relaterade sektorer[1]

- Ett illustrativt exempel kommer finska Metsähallitus (2018) som visar att över tre miljoner besökare i landets nationalparker under 2017 genererade 2 055 årsarbeten[2]

1. Högberg, Fredman & Limaie, 2023; Metsähallitus, 2018.
2. Metsähallitus, 2018.

FOTO: JENNY NOHRETUN

Vandringsleders effekter på säkerhet

- Högkvalitativa vandringsleder minskar risken för att besökare går vilse eller försätter sig i farliga situationer[1], samt...
- ...ökar framkomligheten i landskapet[2]

1. Fredman, 2018; Kling, 2021.
2. Fredman, 2018.

NATIONELLT RAMVERK FÖR VANDRINGS LEDER

FOTO: TOMMY PEDERSEN

Vandringsleders sociala effekter

- Socialt främjar vandringsleder gemenskap[1] och kunskap om natur och kultur[2]
- Denna kunskap kan på sikt främja miljövänliga attityder och beteenden vilket kan manifestera sig i ökad benägenhet att återvinna[3], en positiv inställning till bevarandet av ekologiskt värdefulla miljöer[4] samt ett fördjupat engagemang för hållbar utveckling[5]

1. (Oh et al., 2019), inkludering (Richman & Loza, 2011) Fredman, 2018.
2. Fredman, 2018; Ham, 2013; Oh et al., 2019.
3. Kil, 2016
4. Ham, 2013
5. Högberg, Fredman & Limaie, 2023

NATIONELLT RAMVERK FÖR VANDRINGS LEDER

FOTO: TOMMY PEDERSEN

Vandringsleders betydelse för konflikthantering

- Vandringsleder kan fungera som en plattform för samverkan där olika intressen möts och diskuterar lösningar[1]
- Vandringsleden kan vara ett effektivt styrmedel för minimera eventuella konflikter mellan olika intressen i landskapet genom att styra besökarna i tid och rum[2]

1. Kling 2019.
2. Fredman 2018.

NATIONELLT RAMVERK FÖR VANDRINGS LEDER

Vandringsleders kulturhistoriska värde

- Vandringsleder utgör viktiga bärare av kulturella och historiska värden genom att förmedla berättelser om historiska färdvägar, rörlighet och traditioner[1]

- Vandring ger människor en känsla av hemkomst[2] och fungerar som länkar till det förflutna, där människor ges möjlighet att återknyta till historien[3]

- Ett exempel är Finnskogleden som idag inte bara är en vandringsled, utan en del av landskapets identitet och historia, präglad av ett finskt kulturarv och den historiska gränshandeln mellan Sverige och Norge[4]

1. King, 2018.
2. Finnie, Wiseman & Ravenscroft, 2018
3. Svensson, Sörlin & Saltzman, 2021; Finnie, Wiseman & Ravenscroft, 2018.
4. Svensson, Sörlin & Saltzman, 2021

Vandringsleders betydelse för existentiell hälsa

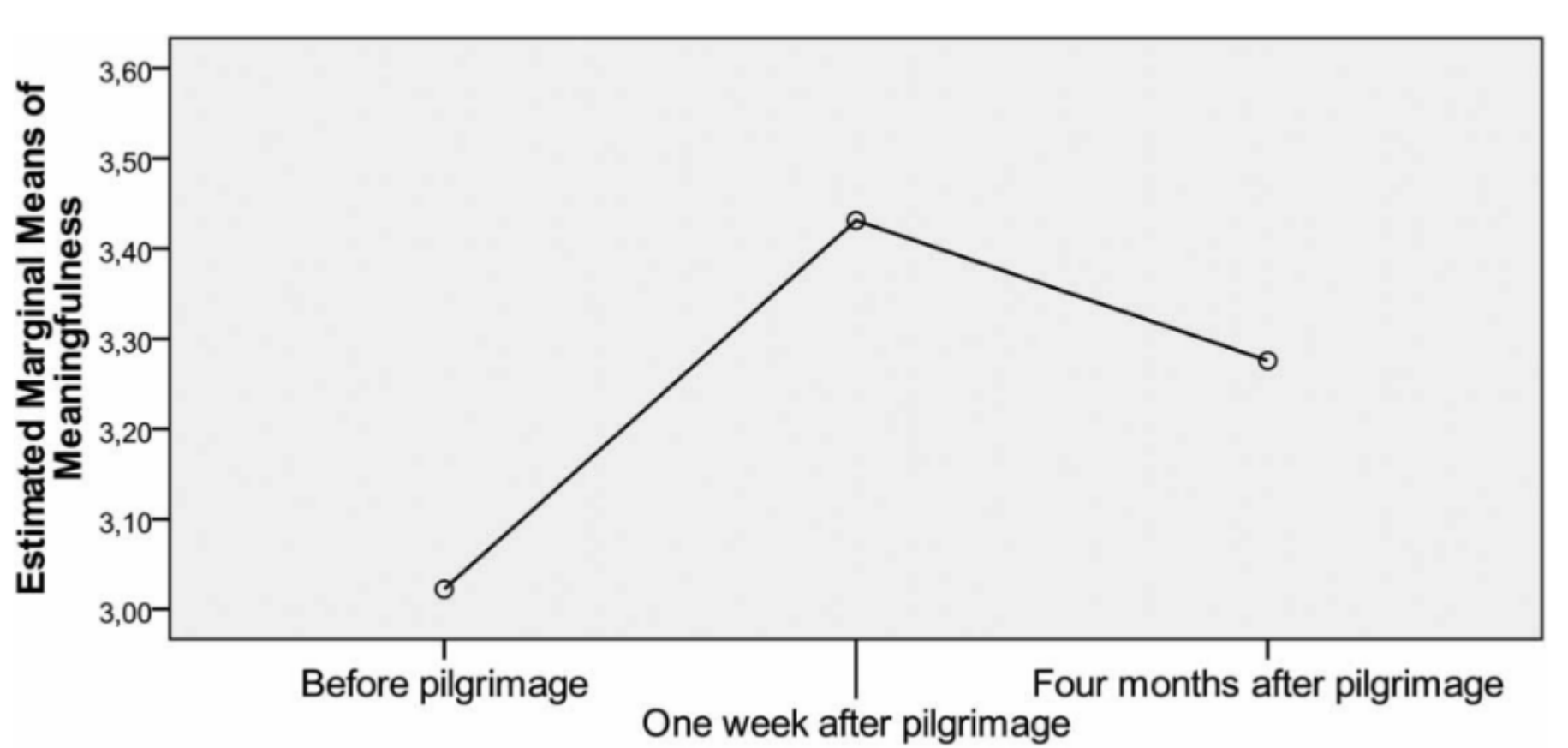
- Jørgensen et al. (2020) visar att majoriteten av tillfrågade respondenter upplevde varaktiga effekter, i form av förbättrad mental, fysisk, andlig och social hälsa, ökad tillgång till personliga hälsoresurser samt en mer positiv livssyn efter att ha vandrat längs S:t Olavsleden[1]

- Liknande resultat framkommer i Schnell och Pali (2013), som kartlade förändringar i meningsfullhet, självtranscendens och självaktualisering hos pilgrimer till Santiago de Compostela vid tre tidpunkter, före resan, en vecka efter hemkomst och fyra månader senare[2]

- Resultatet visar ökad upplevd meningsfullhet både direkt efter vandringen och vid uppföljningen fyra månader senare. Meningskriser hade övervunnits, och deltagarna rapporterade ett stärkt engagemang för vertikal självtranscendens, horisontell självtranscendens samt självaktualisering[2]

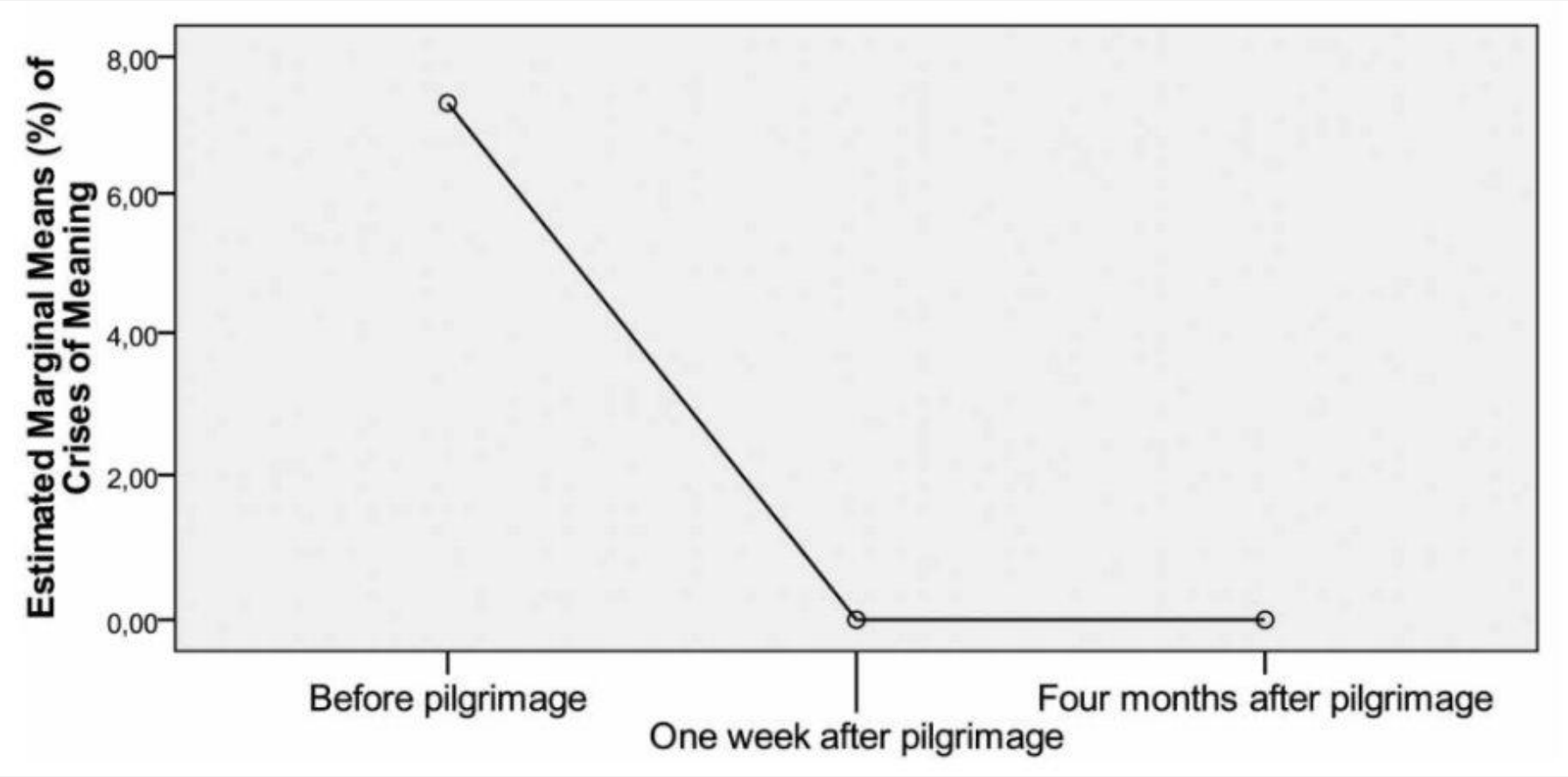
1. Jørgensen et al., 2020).
2. Schnell och Pali, 2013

Vandringsleders betydelse för existentiell hälsa

Källa: Schnell & Pali (2013)

Vandringsleders betydelse för existentiell hälsa

Källa: Schnell & Pali (2013)

Slutsats (1/2)

- Investeringar i vandringsleder bidrar till lokal och regional ekonomisk tillväxt.
- Vandringsleder tillgängliggör naturvistelse vilket främjar folkhälsan och kan minska sjukvårdskostnader.
- Slitage på känsliga naturmiljöer minskar genom styrning av besöksflöden genom leder.
- Lokalsamhällen gynnas genom fler arbetstillfällen och ökade ekonomiska flöden, med potential att höja fastighetsvärden.

Slutsats (2/2)

- Navigering i naturen blir enklare och säkrare.
- Sociala möten, miljövänliga attityder och beteenden främjas
- Konflikter mellan friluftsutövare och markägare kan förebyggas genom samverkan och styrning.
- Kulturella och historiska värden bevaras och görs tillgängliga för besökare.
- Pilgrimsvandring har en positiv inverkan på den existentiella hälsan.

Källmaterial och underlag för vidare läsning (1/4)

Finnie, K., Wiseman, T., & Ravenscroft, N. (2018). Rambling on: Exploring the complexity of walking as a meaningful activity. I: Hall, Ram & Shoval (Red.), The Routledge international handbook of walking (pp. 253-263). Routledge. *https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9781315638461/routledge-international-handbook-walking-michael-hall-noam-shoval-yael-ram*

Fredman, P. (2018). Finansiering av leder: En översikt med särskilt fokus på fjällen. *https://www.miun.se/globalassets/forskning/center-och-institut/etour/publikationer/final-finansiering-av-leder-till-webben.pdf*

Godtman Kling, K. (2019). Paths to collaboration? A Study on Multifunctional Mountain Trails (Doctoral dissertation, Mid Sweden University). *https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1268913/FULLTEXT01.pdf*

Godtman Kling, K., Wall-Reinius, S., & Fredman, P. (2017). The multi-functional trail: An international literature review and the case of trails in Southern Jämtland mountains, Sweden. https://www.researchgate.net/publication/315670877_The_multi-functional_trail_an_international_literature_review_and_the_case_of_trails_in_southern_Jamtland_mountains

Ham, S. (2013). Interpretation. Making a Difference on Purpose. Fulcrum Publishing, CO. 290

NATIONELLT RAMVERK FÖR VANDRINGS LEDER

Källmaterial och underlag för vidare läsning (2/4)

Högberg, L., Fredman, P., & Mohammadi Limaei, S. (2023). Friluftslivets ekonomiska värde: en uppföljande enkätundersökning. Svenskt Friluftsliv. *https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1919787&dswid=-3674*

Jørgensen, N. N., Eade, J., Ekeland, T. J., & Lorentzen, C. A. (2020). The processes, effects and therapeutics of pilgrimage walking the St. Olav Way. International Journal of Religious Tourism and Pilgrimage, 8(1), 6. https://arrow.tudublin.ie/ijrtp/vol8/iss1/6/

Kil, N. (2016). Effects of vicarious experiences of nature, environmental attitudes, and outdoor recreation benefits on support for increased funding allocations. The Journal of Environmental Education, 47(3), 222-236. *https://www.researchgate.net/publication/300081459_Effects_of_vicarious_experiences_of_nature_environmental_attitudes_and_outdoor_recreation_benefits_on_support_for_increased_funding_allocations*

Lanki, T., Siponen, T., Ojala, A., Korpela, K., Pennanen, A., Tiittanen, P., ... & Tyrväinen, L. (2017). Acute effects of visits to urban green environments on cardiovascular physiology in women: A field experiment. Environmental research, 159, 176-185. *https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0013935116309100*

Källmaterial och underlag för vidare läsning (3/4)

Lee, J., Tsunetsugu, Y., Takayama, N., Park, B. J., Li, Q., Song, C., ... & Miyazaki, Y. (2014). Influence of forest therapy on cardiovascular relaxation in young adults. Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine, 2014(1), 834360. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/24660018/

Mason, S., Newsome, D., Moore, S., & Admiraal, R. (2015). Recreational trampling negatively impacts vegetation structure of an Australian biodiversity hotspot. Biodiversity and Conservation, 24(11), 2685-2707. https://link.springer.com/article/10.1007/s10531-015-0957-x

Metsähallitus. 2018. National Parks Finland – Benefits for Nature and People. *https://julkaisut.metsa.fi/wp-content/uploads/sites/2/2021/02/national-parks-finland-2018.pdf*

Oh, M., Kim, S., Choi, Y., & Pratt, S. (2019). Examination of benefits sought by hiking tourists: a comparison of impact-range performance analysis and impact asymmetry analysis. Asia Pacific Journal of Tourism Research, 24(8), 850-864. *https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10941665.2019.1635501*

Richman, E., Loza, A. (2011). Economic Benefits of Trails. Pennsylvania Land Trust Association. *https://library.weconservepa.org/library_items/1075-Economic-Benefits-of-Trails*

NATIONELLT RAMVERK FÖR VANDRINGS LEDER

Källmaterial och underlag för vidare läsning (4/4)

Schnell, T., & Pali, S. (2013). Pilgrimage today: The meaning-making potential of ritual. Mental Health, Religion & Culture, 16(9), 887-902.
https://www.researchgate.net/publication/263603324_Pilgrimage_today_The_meaning-making_potential_of_ritual

Svensson, D., Sörlin, S., & Saltzman, K. (2021). Pathways to the trail–landscape, walking and heritage in a Scandinavian border region. Norsk Geografisk Tidsskrift-Norwegian Journal of Geography, 75(5), 243-255.
https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00291951.2021.1998216

Svensson, D., Sörlin, S. & Wormbs, N. (2016). The movement heritage – scale, place and pathscapes in Anthropocene tourism. I: M. Gren & E. Huijbens (Red.), Tourism and the Anthropocene (pp. 131-151). Routledge.
https://kth.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A897302&dswid=2903

Tyrväinen, L., Ojala, A., Korpela, K., Lanki, T., Tsunetsugu, Y., & Kagawa, T. (2014). The influence of urban green environments on stress relief measures: A field experiment. Journal of environmental psychology, 38, 1-9.
https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0272494413000959